

*Handläggare:
Göran Rådö*

Yttrande över motion av Lars B Strand (fp) om att utreda vård för kroppsbyggare

Ärendet

Landstingsstyrelsen har begärt yttrande över rubricerade motion om att utreda vård för kroppsbyggare. Motionären framhåller att många s.k. kroppsbyggare missbrukar narkotika och att vissa kroppsbyggare får psykiatriska problem. I motionen ställs frågan om det finns underlag för särskild behandling för kroppsbyggare.

Under ärendet beredning har synpunkter inhämtats bl a från Dopingjouren vid Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsutskottet föreslås besluta

att föreslå landstingsstyrelsen besluta att yttra sig enligt förvaltningens synpunkter i det här tjänsteutlåtandet.

Förvaltningens synpunkter

Dopning uppfattats som ett betydande folkhälsoproblem och har varit föremål för flera utredningar och rapporter under senare år. Betänkandet ”Doping i folkhälsoperspektiv” (SOU 1996:126) ledde efter remissbehandling till en proposition ”Åtgärder mot dopning” 1998/99:3. Bland de åtgärder som beslutades var skärpning av lagstiftningen samt olika uppdrag till olika statliga myndigheter att uppmärksamma problematiken. Regeringen har uppmärksammat problematiken i arbetet med folkhälsopropositionen och bland de elva mål som tagits fram för det samlade folkhälsoarbetet finns målet: ”Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av ett överdrivet spelande.”

En handlingsplan mot dopning inom idrotten har utarbetats av en arbetsgrupp inom regeringskansliet (DS 2002:4) och yttrande över denna har avgivits av hälso- och sjukvårdsnämnden den 19 juni 2002. I yttrandet tillstyrkte landstinget ökat statligt stöd till Dopingjouren vid Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge och att Statens beredning för medicinsk

utvärdering (SBU) skulle få i uppdrag att samla in kunskaper om prevention och behandling av missbrukare av anabola androgena steroider.

SBU har den 29 december 2003 avgivit en rapport "Missbruk av androgena steroider – prevention och behandling". Rapporten finns i sin helhet på SBU:s hemsida www.sbu.se. Ur rapportens sammanfattning och slutsatser kan följande refereras. Bland poliser och rättsvårdande instanser, liksom inom idrottsrörelsen, ses användningen och hanteringen av androgena hormonpreparat som ett stort problem. De få enheter i Sverige som sysslar med upplysning, rådgivning och behandling anser också att problemet är betydande, medan det sannolikt inte uppfattas så inom vanlig beroendevård och allmänpsykiatri troligtvis p.g.a. okunskap och därmed underdiagnostisering. Det finns vetenskapliga studier som pekar på ett starkt samband mellan missbruk av anabola androgena steroider och annat missbruk. Det saknas studier och systematisk kunskap om hur en framgångsrik behandlingsstrategi ska se ut.

Dopingjouren vid Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge, har fått ett utökat statligt stöd och finansieras av social- och näringsdepartementen. Dopingjouren bemannas av tre sjuksköterskor och är en rikstäckande telefonrådgivning som sedan starten i oktober 1993 besvarat över 30 000 samtal. Informationen från de samtal som besvaras dokumenteras anonymt och matas in i en databas och används som underlag för forskning och analyser. Genom anslag från landstingets Folkhälsokommitté har ett fyraårigt forskningsprojekt bedrivits och resulterat i nya kunskaper som f.n sammanställs för vetenskaplig publicering. Syftet med pågående forskning är att hitta lämpliga behandlingsmetoder för missbrukare av hormonbaserade läkemedel. Man har inventerat fysiska, psykiska och sociala biverkningsprofiler. Dopingjourens erfarenhet är att de flesta som missbrukar dopningspreparat gör det utanför idrotts- och kroppsbyggarkretsar. Det rör sig om vanliga unga män som går på gym och de bakomliggande orsakerna är andra än att prestera bättre eller tävla. Dopningsjouren och beroendevården har däremot inte uppfattat av bruk av amfetamin in syfte att driva vätska ur kroppen skulle vara vanligt förekommande. Då finns andra preparat som vanligen används i detta syfte. Det förekommer olika former av blandmissbruk. Dopingjouren remitterar idag dem som ringer till olika specialister utifrån de symtom som missbrukarna beskriver. De kan ha behov av vård från t.ex psykiatri, beroendevården, urolog, hjärtspecialist, kirurg eller ortoped. Dopingjouren anser att det finns ett stort behov av en mottagning med helhetssyn på dopningsproblematiken där missbrukaren kan få ett adekvat omhändertagande. Sådana mindre mottagningar finns som begränsade relativt nystartade verksamheter på några håll i landet och någon utvärdering av dessa finns inte i dagsläget.

Regeringens narkotikasamordnare ordnade ett seminarium i slutet av januari 2004 för att uppmärksamma berörda myndigheter på problematiken och sprida kunskaper om problemets omfattning och diskutera vad som kan göras. Många av de medverkande pekade på att det finns ett stort behov av vårdresurser för denna patientgrupp och ett kunskapsbehov hos berörda yrkesgrupper.

Vid konferensen redovisades bl.a. erfarenheter från den specialmottagning som finns knuten till endokrinsektionen vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Där beskrevs den typiska patienten på följande sätt: Man 17-30 år som tränar regelbundet på gym och använder främst AAS-preparat och någon gång tillväxthormon. Patienten har ofta övrigt drogmissbruk och inte sällan sociala bekymmer. Patienten kommer självmant eller på uppmaning av flickvän eller sociala myndigheter. Vid enheten vid Sahlgrenska görs medicinska psykiatriska och psykologiska undersökningar. De akuta problemen åtgärdas varefter patienten remitteras vidare till andra vårdgivare för problem som kräver långvarig kontakt. Kontakten med beroendevården uppges vara viktig då många av patienterna missbrukar alkohol eller amfetamin.

Förvaltningen anser att motionären tar upp en viktig fråga och att det finns skäl för landstinget att noga följa utvecklingen av kunskapsläget när det gäller problemets omfattning och om hur lämpliga vård- och behandlingsinsatser bör utformas. Medicinsk Programberedning 5 vars ansvarsområde är bl.a. psykiatri, missbruk och folkhälsa har i sin aktivitetsplan för de kommande åren angivit att beredningen skall genomföra arbete med handlingsprogram/motsvarande inom bl.a. området "Riskbruk - missbruk av alkohol och droger inkl anabola steroider". En första åtgärd är att beredningen vid ett sammanträde i mars 2004 har inbjudit företrädare för Dopingjouren att redovisa sina erfarenheter och sin bedömning av situationen. Då kan också dokumentationen från den ovannämnda konferensen finnas tillgänglig och en diskussion föras om vilket ytterligare underlag som kan behövas för ställningstagande till hur vården för denna grupp bör utformas. Utgångspunkten måste vara att det förbättrade omhändertagandet kan ske genom omfördelning av resurser och bättre samverkan mellan olika vårdgivare eftersom budgetläget inte medger något resurstillskott.

Lars-Bertil Arvidsson

Sören Olofsson

Vivi-Anne Gustavsson